

Bevlogen wonen

Wonen in een woongemeenschap

Nelleke Drop

aanleiding voor deze brochure

In 1993 stapte ik het klooster binnen: de zusters die gingen vertrekken en de stichting die het had gekocht hadden net hun handtekeningen gezet. Niet lang daarna woonde ik in de woongemeenschap Het Kloosterhuis in Sambeek. Een eigen woning binnen het kloostergebouw met een grote ommuurde tuin, een kapel, gastenkamers en zo'n 25 medebewoners. Er valt veel te vertellen over onze ervaringen en er zijn honderden andere woongemeenschappen die op vergelijkbare en soms heel andere wijze het samen wonen beoefenen.

Je kunt je afvragen waarom mensen kiezen voor het leven in een woongroep? Is dat niet veel moeite en privacy inleveren? Of is het juist makkelijk en gezellig? En waarom heeft de ene gemeenschap een groot verloop of redt het niet, en is de ander zeer stabiel en succesvol? Is de woongemeenschap de toekomst gezien ontwikkelingen in de samenleving of juist niet?

Tijdens mijn studie heb ik voor een tweetal onderzoekpapers en mijn masterscriptie onderzoek gedaan naar woongemeenschappen. In totaal interviewde ik vijftien mensen van zeven zeer uiteenlopende groepen. Ik ontdekte daar een schat aan ervaringen en inzichten. Hoe mooi zou het zijn als meer mensen hier kennis van zouden kunnen nemen.

een gids voor de woongemeenschapbewoner

Wie weet loop je wel rond met het idee dat anders wonen iets voor jou zou kunnen zijn. Ben je met een groep op zoek naar de juiste vorm van het samenleven. Of woon je al langer in een woongemeenschap maar zijn jullie aan herbezinning toe.

In deze brochure heb ik de ervaringen en inzichten gebundeld voor de aanstaande, beginnende en langer bestaande woon-gemeenschap. Het is geen praktische gids over kopen of huren, rechtspersonen en financiën. Het gaat hier om de vragen die daaraan voorafgaan, tussendoor ook van belang blijken of als alles al lang geregeld is de kop op steken. Vragen die je uitnodigen er eens even voor te gaan zitten. Vragen voor een goed gesprek, een bezinningsmoment.

Wil je meer weten of heb je advies nodig, kijk dan op www.bevlogenwonen.nl of neem contact met mij op via nellekedrop@hetkloosterhuis.nl

inhoudsopgave

I Allereerst kunnen de 'negen kenmerken van een woongemeenschap' jullie helpen met de vraag hoe jullie een woongemeenschap willen zijn .....pag 6

II '20 goede vragen over het vormgeven van een woongemeenschap' maakt het concreter en zoomt in op de praktijk.....pag 10

III Ben je een woongemeenschap die ook een maatschappelijke taak of rol op zich wil nemen? Neem dan deze vijf vragen mee.....pag 19

IV Als laatste vind je tips en links.....pag 21

wat is een woongemeenschap? negen kenmerken

Er zijn weleens misverstanden over wat een woongemeenschap is. Beeldvorming die niet (meer) klopt. Maar ook (aankomend) bewoners onderling blijken wel eens heel verschillende voorstellingen en idealen te hebben.

Alles start met bedenken en bespreken van hoe je woongemeenschap wilt zijn, en blijven. De negen kenmerken zijn daarvoor een handige leidraad. Ze laten meteen zien hoe ruim de mogelijkheden zijn.

De negen kenmerken van een woongemeenschap:

1 een groep mensen

Ook een gezin of familie is een groep mensen maar in de woongemeenschap is de groep breder dan dat. Er zijn twee mogelijkheden: je kent elkaar en wilt samen gaan wonen als woongroep. Of de initiatiefnemers starten een woongroep en gaan op zoek naar (mede)bewoners. Hoe dan ook, de keuze voor wie die groep vormen speelt bij de start én het bestaan van de groep een belangrijke rol.

2 kiezen voor deze woonvorm

Er zijn allerlei woonvormen waar mensen samenwonen, zoals verzorgingshuizen of begeleid wonen. Voor de woongemeenschap is er geen zorgvraag of noodzaak: de bewoners kiezen zelf voor deze vorm van wonen.

3 gezamenlijk wonen in een gebouw of wijk, met eigen woonruimte

De woongemeenschap heeft een vastomlijnde ruimte. Dat kan een bestaand gebouw zijn: een voormalig klooster of een deel van een flat. Het kan ook een nieuw te bouwen gebouw zijn zoals een appartementencomplex. Maar ook een deel van een wijk kan een woongemeenschap vormen zoals een eco-wijk of een hofje. Vrijwel elke woongemeenschap biedt zijn bewoners hun eigen woonruimte.

4 enkele ruimtes of voorzieningen delen

Naast de eigen ruimte zijn er ook gemeenschappelijke ruimtes en/of voorzieningen. Een huiskamer of ontmoetingsruimte, een gezamenlijke tuin of terras. Je kunt ruimtes delen: wasruimte, hobbyruimte, logeerkamer; je kunt spullen delen variërend van wasmachine, tuingereedschap, krantenabonnement tot auto en boeken. Het delen van ruimtes biedt de mogelijkheid voor ontmoeting maar is een ook een kwestie van deeleconomie: duurzaam en voordelig.

5 het geheel zelf organiseren of besturen

De woongemeenschap organiseert zichzelf en wordt niet van buitenaf bestuurd of geregeld. Uiteraard is er soms advies of ondersteuning van anderen maar de bewoners beslissen en doen het vooral zelf. Dit onderscheidt de woongemeenschap ook van andere woonvoorzieningen.

6 elkaar op regelmatige basis ontmoeten

In eenzelfde gebouw of wijk wonen betekent niet dat je elkaar ook ontmoet. Woongemeenschappen zoeken naar een vorm om elkaar te ontmoeten. Dat kan door het creëren van een ontmoetingsruimte, zoals huiskamer of tuin, of ontmoetingsmomenten, zoals samen koffiedrinken, eten of feest vieren. Door het samen organiseren vindt uiteraard ook ontmoeting plaats: bij het vergaderen, klussen of in de tuin werken.

7 gezamenlijke activiteiten ontplooiën

Een woongemeenschap ontplooit activiteiten, daarin zit enorm veel variatie. Er is onderscheid tussen activiteiten voor de bewoners zelf of voor anderen: een eigen feestje of opvang van vluchtelingen, het organiseren van concerten. En tussen regelmatige activiteiten, zoals maaltijden, en sporadische, zoals een buurtbarbecue, klusweekend of open dag.

8 een gezamenlijk doel hebben

Zonder gemeenschappelijk doel ben je als woongemeenschap een beetje stuurloos. Meestal wordt bij de oprichting de doelstelling verwoordt: bijvoorbeeld gezamenlijk oud worden met zorg voor elkaar. Of het behoud van het kloostergebouw. Of gezamenlijk duurzaam wonen en leven met aandacht voor elkaar.

9 gedeelde idealen hebben

Waarom woon je hier? Elke bewoner van een woongemeenschap zal deze vraag anders beantwoorden maar het is nooit zomaar. Wat heb je voor ogen dat je in deze woongemeenschap, met deze doelstelling, wilt wonen? Als je dat nooit uitspreekt naar elkaar of als de idealen tegenstrijdig zijn, heb je kans dat de samenhang verdwijnt.

TIP 1

Een goed begin: regel de zaken goed maar voorkom dat je alleen over geld en goederen praat met elkaar.

De start van een woongemeenschap valt soms niet mee. Jammer genoeg struikelen woongroepen in spé over zoveel praktische zaken dat het maar moeizaam of zelfs niet van de grond komt. Of gaat alle aandacht zitten in geld, gebouw en organisatievorm. Daar móet ook veel aandacht aan gegeven worden, het is de voorwaardenscheppende kant van de woongemeenschap.

Woongemeenschappen die in de startfase en gedurende hun bestaan aandacht blijven besteden aan doelstelling, idealen, ontmoeting en activiteiten, hebben en houden een stevige basis.

vormgeven aan gemeenschappelijk wonen: 20 goede vragen

Hoe moet je samenleven in een woongemeenschap? Uiteraard is hier geen eenduidig antwoord op te geven. Maar uit mijn interviews kwamen er 20 onderwerpen naar voren waar elke bewoner en elke woongemeenschap zich mee bezig zou moeten houden, van tevoren en al gaande de weg. We kunnen ze vertalen in misschien niet de 20 meest gestelde vragen maar wel de 20 meest noodzakelijke vragen. Het zijn vragen die je aan jezelf kunt stellen als (aspirant) bewoner van een woongemeenschap. En vragen die je als groep aan elkaar kunt stellen. Ze gaan over de vormgeving die je als persoon geeft aan de woongemeenschap, als groep, in materieel opzicht en wat betreft de inspiratie.

20 goede vragen over het vormgeven van een woongemeenschap:

Persoonlijk

De eerste insteek is het individu, jij als bewoner bepaalt hoe de woongemeenschap eruitziet en de vormgeving van de woongemeenschap bepaalt hoe jij als individu daar een plaats in hebt.

1

talenten en
vaardig-
heden

Ieder mens doet graag waar hij of zij goed in is, een woongemeenschap vaart wel bij al die talenten en vaardigheden die zij in huis heeft. Is er voor mij voldoende ruimte om mijn talenten en vaardigheden in te zetten in deze woongemeenschap?

Hoe zorgen we ervoor dat we gebruik maken van ieders talenten en vaardigheden en geven we ieder de ruimte? Hebben we wat dat betreft voldoende variatie in de groep?

De mens van vandaag heeft behoefte aan privacy, aan eigen ruimte en tijd. Dat kan heel goed in een woongemeenschap maar vraagt wel om het aangeven en respecteren van grenzen.

Hoe geef ik mijn grenzen aan in deze woon-gemeenschap, hoe baken ik af en bewaak ik mijn privacy? Hoe zorgen wij ervoor dat we elkaars grenzen respecteren?

2

grenzen
aangeven

3

geven en
ontvangen

Wonen in een woongemeenschap vraagt wat van mensen maar ze krijgen er ook veel voor terug en het mooiste is wanneer geven en ontvangen in balans is.

Is er balans tussen wat ik geef of investeer in de woongemeenschap en wat ik ontvang?

Geldt dat voor iedereen, of zijn er mensen die alleen geven, of juist alleen ontvangen?

De woongmeenschap is geen eiland en de bewoner leeft in de gewone wereld.

4 leven buiten de woongemeenschap

Heb ik ook een leven buiten de woongemeenschap en ben ik niet alleen afhankelijk van de woongemeenschap wat betreft contacten en activiteiten? Vraagt het niet al mijn tijd en aandacht?

Is er niet de (onuitgesproken) verwachting dat bewoners bijna al hun tijd en energie in de woongemeenschap steken?

De verwachting van een woongemeenschap is dat bewoners op elkaar betrokken zijn en aandacht hebben voor elkaar. Zonder elkaar te claimen.

Ervaar ik voldoende betrokkenheid en aandacht van de woongemeenschap? Geef ik die ook aan anderen?

5 betrokkenheid en aandacht

Hoe kunnen we die aandacht en betrokkenheid vergroten. En hoe voorkomen we dat het misschien ook teveel is en gaat benauwen?

6 eigen motivatie

Ieder heeft zijn of haar eigen motivatie om in deze woongemeenschap te gaan wonen, een overtuiging, misschien zelfs wel een roeping. Je woont er niet 'zomaar'.

Op welke manier voel ik me persoonlijk gemotiveerd of 'geroepen' in deze woongemeenschap te wonen?

Wat is de motivatie van ieder van ons, en hoe is dat nu, bijvoorbeeld na 10 of 20 jaar? Spreken we daar wel eens met elkaar over?

De groep en organisatie

De volgende vragen nemen de groep als uitgangspunt: acht vragen over hoe de individuen een groep zijn en zich organiseren als groep.

7

groeps-
samen-
stelling

De groepssamenstelling is van cruciaal belang. Bij de start maar ook in de loop der jaren.

Hoe bepalen we de groepssamenstelling en welk ideaal hebben we daarbij voor ogen?

Een bepaalde doelgroep of juist zo gevarieerd mogelijk? Als er een plek vrijkomt, hoe gaan we op zoek naar nieuwe bewoners, wie bepaalt de toelating?

Elkaar beter leren kennen gaat niet vanzelf, je moet elkaar wel ontmoeten. Daarvoor kan ruimte worden geboden of het kan georganiseerd worden: een ontmoetingsruimte, activiteit, gesprek.

8

elkaar
(leren)
kennen

Hoe leren we elkaar beter kennen en hoe intensief willen we dat? Waar en wanneer ontmoeten we elkaar: waar kunnen we elkaar spontaan ontmoeten en wat organiseren we zodat ontmoeting plaatsvindt?

9

samen
doen

Bewoners van een woongemeenschap smeden een band door samen te werken aan hun gezamenlijke woonproject: het samen-doen verbindt.

Op welke manier is er gelegenheid om samen te werken? Op welke momenten trekken we met elkaar op?

10 zelf beslissen

Een woongemeenschap functioneert het best als alle bewoners in een bepaalde mate meebeslissen over het reilen en zeilen.

Op welke manier organiseren we ons en hoe regelen we de besluitvorming? Wat is voor ons een werkbare organisatievorm waarbij we als bewoners zelf onze woongemeenschap vorm kunnen geven en beslissingen kunnen nemen?

Uiteraard zijn bewoners van woongemeenschappen het niet overal over eens, er zullen altijd verschillen zijn van mening en inzicht.

Hoe gaan we daarmee om, hoe maken we het bespreekbaar, hoe gaan we om met eventuele conflicten? Helpt onze wijze van besluitvorming om conflicten te voorkomen?

11 verschil van mening

12 bestuur en besluitvorming

Belangrijk is de vorm van bestuur en besluitvorming, met daarin het maken van afspraken en het vastleggen van procedures.

Past onze vorm van besturen bij hoe wij woongemeenschap willen zijn? Geeft de wijze van besluitvorming ruimte voor alle bewoners?

13

ontwikkeling
van de woon-
gemeen-
schap

Elke woongemeenschap ontwikkelt zich een bepaalde richting op. Gepland, of min of meer vanzelf. Om te voorkomen dat dit niet de gewenste richting in is kun je hier aandacht aan geven.

Hoe ontwikkelen wij ons als woongemeenschap en komt dat overeen met wat we willen? Willen we plannen maken voor op de lange termijn of kijken we wat op ons pad komt?

De woongemeenschap van vandaag staat midden in de samenleving. Een goede relatie daarmee is van belang. Hoe het ook zij, een woongemeenschap is 'anders' en dat kan de nodige misverstanden opleveren of juist belangstelling wekken.

Hoe is de relatie met de buurt of dorp, met andere organisaties en groepen? Op welke manier kunnen we contact leggen en onderhouden? Op welke manier willen we openstaan en gastvrij zijn?

14

relaties met
de buiten-
wereld

Materieel

Een woongemeenschap bestaat ook uit gebouwen, grond en geld. Drie aspecten over het omgaan met de materiële kant van de woongemeenschap.

15

vormgeving
van
woningen
en
gebouwen

Het gebouw of de gebouwen zijn essentieel voor de woongemeenschap, hoe het eruit ziet, ingedeeld wordt en wat van wie is.

Hoe geven we het verkregen of nog te bouwen gebouw of gebouwencomplex vorm? Hoe willen we wonen en welke algemene gedeeltes moeten er zijn? En hoe doen we dat met de buitenruimte of tuin?

Samen een gebouw(en) en buitenruimte bezitten betekent ook samen onderhouden. In de praktijk wordt er heel veel geklust, verbouwd, opgeknapt, getuinierd en gepoetst door woongemeenschappen.

Hoe regelen we het onderhoud van de gemeenschappelijke delen van de woongemeenschap, gebouwen en tuin? Doen we het zelf en hoe organiseren we dat? Of laten we het doen en hoe financieren we dat?

16

onderhoud

17

gezamenlijk
bezit

In een woongemeenschap is er ook sprake van gemeenschappelijk of gedeeld bezit. Dat varieert van het gezamenlijk gekochte gebouw tot een gedeelde wasmachine.

Hoe gaan we om met dat wat we kunnen beschouwen als gemeenschappelijk bezit? Hoe doen we het financieel, hoe zit dat met onderhoud, reparatie, vervanging en wie bepaalt wat?

Inspiratie

Een woongemeenschap is er niet zomaar, er is een doel, een ideaal. Dat inspireert de bewoners al zal de één zich er meer van bewust zijn dan de ander. En soms kan dat wat uit het zicht raken. Drie manieren om het vuurtje brandend te houden.

18 in gesprek over ideaal en doel

Als je start is het vanzelfsprekend dat je met elkaar bespreekt wat je visie is, wat het doel is: dat is het fundament waarop de woongemeenschap wordt gebouwd. Ook als je langer bestaat is het een goede vraag.

Wat is het doel van deze woongemeenschap, welk ideaal hebben wij voor ogen? Hoe is dat voor ieder individueel? En na een aantal jaren: verwezenlijken wij dat ideaal, moeten we onze visie bijstellen, inspireert dit ons nog steeds om hier te wonen?

Het gezamenlijk wonen moet ook gevierd worden, alleen klussen en vergaderen maakt van de woongemeenschap een puur praktische onderneming. Vieren kan in de vorm van maaltijden, feesten, uitjes; bij religieuze gemeenschappen kan dit ook de vorm krijgen van gebedstijden.

Hoe vieren wij de mooie dingen van het samenwonen? Doen we regelmatig iets feestelijks met elkaar, vieren we verjaardagen, jubilea en feestdagen? En past een andere vorm van vieren bij ons zoals gebed, stiltemoment of iets anders?

19 vieren

Iedere woongemeenschap heeft zo zijn inspiratiebronnen. Dat kan een voorbeeldfiguur zijn zoals Abbé Pierre voor de Emmaüsgemeenschappen. Een andere woongemeenschap kan als voorbeeld dienen maar ook kunnen bewoners elkaar inspireren.

Door wie of wat laten wij ons inspireren?

TIP 2

Bespreek de 20 goede vragen met je medebewoners

Je kunt denken aan de volgende vormen.

- Start elke bewonersvergadering met één van de vragen.
- Organiseer een bewonersdag en kies een aantal vragen uit waar jullie nog nooit over gesproken hebben.
- Nog in oprichting? Kies een aantal vragen uit waar je het graag over wilt hebben, schrijf ze op een flap en laat mensen reageren. Geschikt voor starters zijn de vragen 1, 2, 7, 9, 10, 15, 17, 18.

maatschappelijk taak of rol: een ideaal voor ogen

Een huiskamer voor de buurt, samen ouder worden en elkaar bijstaan, gastenkamers voor kort verblijf, samen duurzaam bouwen en wonen, een woonplek voor mensen met een lichte beperking, activiteiten organiseren voor buurt of dorp.

Veel woongemeenschappen zijn bezig met zaken die verder gaan dan het eigen woonplezier.

Niet zo verwonderlijk: juist dit aspect van de doelstelling is verbindend, hier vinden bewoners elkaar op. En je inzetten voor een maatschappelijk doel is eenvoudiger te realiseren samen met anderen dan alleen.

Een deel van de woongroepen richten zich op opvang van mensen die dat (tijdelijk) nodig hebben. Anderen richten zich vooral op de eigen groep, bijvoorbeeld ouderen. Het ideaal kan ook een manier van leven zijn zoals duurzaam bouwen en wonen. Of de vormgeving zijn van religieus leven.

5 vragen voor het gesprek over een maatschappelijke taak of rol:

- 1. Welk ideaal of doel verbindt ons? En hoe willen we dat vormgeven?*
- 2. Houd je ideaal voor ogen maar wees realistisch: kunnen en willen we dit? Niet alleen nu maar ook op de langere termijn. Is het reëel wat we van onszelf en elkaar vragen?*
- 3. Wat hebben we hiervoor nodig aan ruimte, tijd, geld en welke voorwaardenscheppende activiteiten komen daarbij? Denk bijvoorbeeld aan het onderhoud, inrichting en schoonhouden van de gastenkamer.*
- 4. Wie kunnen we betrekken en met wie kunnen we samenwerken?*
- 5. Hoe treden we naar buiten, hoe leggen we verbinding met ons dorp, deze wijk, zoeken we de publiciteit of juist niet?*

IV **verder kijken**

Wil je verder praten en denken, meer weten, anderen raadplegen? Je kunt altijd contact zoeken met andere woongemeenschappen, meestal vinden de bewoners het leuk om hun ervaringen met jou te delen. En je wordt er altijd wijzer van, ook al zouden jullie het zelf heel anders doen.

Hieronder een paar nuttige adressen:

[*www.hetkloosterhuis.nl*](http://www.hetkloosterhuis.nl)

Woongemeenschap in voormalig klooster in Noordoost-Brabant en mijn thuisbasis.

[*www.lvgo.nl/*](http://www.lvgo.nl/)

Landelijke Vereniging Gemeenschappelijk wonen van Ouderen. De LVGO is een zelfstandige vereniging met als doelstelling het bevorderen en ondersteunen van het gemeenschappelijk wonen van ouderen als een duidelijk te onderscheiden woonvorm.

[*www.lvcw.nl/*](http://www.lvcw.nl/)

[*www.gemeenschappelijkwonen.nl*](http://www.gemeenschappelijkwonen.nl)

Vereniging Gemeenschappelijk Wonen (voorheen Landelijke Vereniging Centraal Wonen (LVCW).

De vereniging heeft als doelstelling het bevorderen van totstandkoming van woongemeenschappen.

[*www.omslag.nl/wonen/*](http://www.omslag.nl/wonen/)

Servicepunt Anders Wonen Anders Leven: Praktische informatie voor ieder die wil wonen en leven in een ecologische en meer sociale omgeving, in een duurzaam huis, in een woongroep of leefgemeenschap. Behalve de website is er ook een bibliotheek.

<https://www.knr.nl/religieusleven>

De KNR (Konferentie Nederlandse Religieuzen) doet onderzoek naar nieuwe vormen van religieus leven. Onder het kopje 'leken-groeperingen' hiervan een overzicht.

Kijk ook eens op mijn website: www.bevlogenwonen.nl voor mijn aanbod advies en begeleiding woongemeenschappen.

Mijn scriptie kun je inkijken via:

<http://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/4687>

*“Het is mooier maar ook gewoner dan ik had gedacht.”
Onderzoek naar het goede leven in woongemeenschappen.*

Nelleke Drop, 2017.

Samenvatting:

Wat is ‘het goede leven’ volgens bewoners van enkele woongemeenschappen in Nederland die zich een maatschappelijke taak hebben toebedeeld en hoe geven ze het samenleven en deze maatschappelijke inzet vorm? Voor het beantwoorden van deze vraag zijn bewoners van vijf woongemeenschappen geïnterviewd en bevraagd op hun keuze voor het leven in een woongemeenschap en de vormgeving daarvan. De bewoners van twee religieuze woongemeenschappen (Kleiklooster, Focolare), een ecologische wijk (Polderdrift), een woongemeenschap van ouderen (Pioniershof) en een woonwerkgemeenschap (Emmaüs Feniks) blijken daarin niet zoveel te verschillen. Het goede leven, gebaseerd op de basisgoederen van Robert en Edward Skidelski, blijkt in deze woonvormen grotendeels gerealiseerd te kunnen worden. Voorwaarden hiervoor zijn aandacht voor ideologie, organisatie en relatie met de samenleving. Woongroepen blijken niet in zichzelf gekeerde plekken waar het collectief belangrijker is dan het individu maar daarentegen midden in de samenleving te staan, met ruimte voor eigenheid en initiatief van hun bewoners.

Masterscriptie voor de Master Religiewetenschappen aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen, Radboud Universiteit Nijmegen, 2017.